

Dijitalleşen Muhasebenin Muhasebe Meslek Mensupları Üzerinde Etkileri: Mersin İli Örneği¹

Yıldız Hoşgör²

Nilüfer Yücedağ Erdinç³

Özet

Dijitalleşme hızla ilerlemekte ve teknoloji ile yeniliklere uyum, hayatın her alanında değişikliklere neden olmaktadır. Dijital bilgi ile bilgiye erişimin maliyeti ve uzun süren uğraşlar azalmıştır. Dijital bilgi internet kullanımı ile dünya üzerinde etkili olmuştur. Dijital bilgi özel sektör, kamu sektörü, tüm işletmeler için anahtar bir kavram haline gelmiştir. Uzakları yakın eden bilginin kaynağında dijital bilgi yer almaktadır. Dijitalleşmeye uyum sağlamayan toplumların ve işletmelerin, ileriye dönük adımlar atmakta zorlandığı bir gerçektir. Dijitalleşme tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde muhasebe alanında da önem kazanmıştır. Özellikle bilgiye erişim kolaylığı, teknoloji ilerledikçe muhasebe mesleğinde daha fazla yer bulmaya başlamıştır. Dijital muhasebe, kâğıt tabanlı muhasebe işlemlerinin yerini alarak, finansal verilerin elektronik ortamda saklanması, işlenmesini ve iletilmesini sağlayan bir sistemdir. Dijital muhasebe ile geleneksel muhasebe bilgilerinin elektronik ortamlarda bilgilere hızlıca ulaşıp, kullanılabilir olması büyük avantaj sağlamıştır. Günümüzde muhasebe meslek mensupları, mesleklerini icra ederken dijitalleşmekte olan bazı değişimlerle avantaj elde etmekle birlikte, bir takım dezavantajlarla da karşı karşıya kalmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı, Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Mali Müşavir Mesleğini icra etmek yolunda ilerleyen stajyer muhasebe meslek mensuplarının, mesleklerini icra ederken dijitalleşen muhasebenin, muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırmanın örneklemini 2025 yılında Mersin ili Tarsus ilçesinde faaliyet gösteren 10

- 1 Bu çalışma 24-25 Ekim 2025 tarihlerinde çevrimiçi olarak düzenlenen 5. Uluslararası Dijital İşletme, Yönetim ve Ekonomi Kongresi'nde (ICDBME2025) özet hali sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.
- 2 Tarsus Üniversitesi, ORCID: 0009-0006-1575-873X
- 3 Dr. Öğretim Üyesi, Tarsus Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-9698-4865

muhasebe meslek mensubu oluşturmaktadır. Çalışmada kartopu örnekleme tekniği ile derinlemesine yapılandırılmış, nitel görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda dijitalleşme ile muhasebe mesleğinde meydana gelecek gelişme ve değişimlere karşı katılımcıların uyum gösterdikleri ve süreci destekledikleri bulunmuştur. Dijital dönüşümün muhasebe meslek mensuplarının rolünü değiştirerek sadece teknik bilgi değil, aynı zamanda uzmanlık isteyen işler yapabilecek kişiler haline getireceği ve iş tanımlarının değişeceği sonuçları elde edilmiştir. Bunun yanı sıra dijitalleşmeyle birlikte meslek mensuplarının, mesleklerini icra ederken en çok sistem entegrasyonu, altyapı eksikliği, mükelleflerin dijital belge kullanımında zorlanması gibi sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Öte yandan bu sürecin meslek mensuplarına zaman ve maliyet tasarrufu, hatanın anında tespit edilmesi, denetimde şeffaflık ve kayıtdışılığın önüne geçilmesi gibi avantajlar sağladığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Dijital muhasebe, Dijitalleşen muhasebe mesleği

GİRİŞ

Dijitalleşme, birbirine bağlı elektronik cihazların eşgüdümlü biçimde çalışması ve internet aracılığıyla bireyler ile kurumlar arasında hızlı iletişim kurularak işlemlerin daha etkin şekilde gerçekleştirilebilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Ülker ve Eker, 2024:322). Günümüzde dijital teknolojiler, otonom makineler, akıllı robotlar, gelişmiş internet altyapıları ve sanal platformlar gibi yeniliklerle şekillenen 4. Sanayi Devrimi'nin temelini oluşturmaktadır. Bu süreçle birlikte ortaya çıkan dijital dönüşüm ve Endüstri 4.0 uygulamaları, ekonomik ve sosyal yaşamı köklü biçimde dönüştürmektedir. Bu dönüşümden en fazla etkilenen alanlardan biri de muhasebe mesleğidir (Arslan ve Karkacier, 2019:430).

Dijitalleşme muhasebe süreçlerinde, meslek mensuplarından kaynaklanabilecek hata paylarının azalmasına ve finansal verilerin güvenilirliğinin artmasına katkı sunmaktadır. Aynı zamanda dijital muhasebe uygulamaları, işletmelere zaman ve maliyet tasarrufu sağlamakta; muhasebe verilerinin daha hızlı analiz edilmesine ve karar alma süreçlerinin hızlanmasına imkân tanımaktadır (Özçetin, 2024:1334). Bununla birlikte dijital muhasebe sistemleri, veri paylaşımını kolaylaştırarak işletmelerin ve paydaşların ihtiyaç duydukları bilgilere daha hızlı ve etkin bir şekilde erişimini mümkün kılmakta, böylece kurumsal şeffaflık ve bilgi akışının niteliği güçlenmektedir.

Dijitalleşmenin sağladığı bir diğer avantaj, vergi mevzuatı ile yasal düzenlemelere uyum süreçlerinin kolaylaşmasıdır. Muhasebe mesleği, hem

kamuoyunun beklentilerine hem de düzenleyici kurumların yeni taleplerine uyum sağlamak zorunda olduğundan, dijitalleşme bu uyum sürecini destekleyici bir unsur haline gelmektedir (Karaca vd., 2023:303). Bu bağlamda muhasebe bilgi sistemlerinin hesap verebilir, şeffaf ve güvenilir bir yapıda olması kritik önem taşımaktadır. Meslek mensupları tarafından hazırlanan finansal raporlar yalnızca geçmiş dönem performansına ilişkin bilgi sunmakla kalmamakta; aynı zamanda geleceğe yönelik planlama, strateji geliştirme ve karar alma süreçlerine yön verici nitelikte bilgiler içermektedir (Dursun, 2025:89).

Geçmiş dönemlerde muhasebe kayıtlarına ve finansal bilgilere erişim, gerek saklama koşullarının sınırlılığı gerekse manuel işlem süreçlerinin yoğunluğu nedeniyle oldukça güç ve zahmetli bir faaliyet olarak görülmekteydi. Ancak bilgisayar teknolojilerindeki hızlı ilerlemeler, söz konusu verilerin depolanması, korunması ve erişilebilirliğini önemli ölçüde kolaylaştırarak muhasebe bilgi sistemlerinin yapısal dönüşümünü hızlandırmıştır (Eker vd., 2025:68). Dijital teknolojilerin muhasebe bilgi sistemlerine entegre edilmesi, bu sistemlerde daha az personelle daha fazla verinin işlenmesine imkân tanımış; dolayısıyla muhasebe çalışanlarının geleneksel uygulamaların ötesine geçerek dijital yetkinlikler edinmesini zorunlu hale getirmiştir. Zaman tasarrufu, iş yükünün azalması, sahtecilik riskinin düşmesi ve bilgiye hızlı erişim imkânı gibi avantajlar ise dijitalleşmenin muhasebe alanına sağladığı başlıca katkılar olarak öne çıkmaktadır (Tursun vd., 2025:314).

Bu doğrultuda, çalışmada dijitalleşen muhasebe mesleğinin, avantaj ve dezavantajlarına ilişkin meslek mensuplarının görüşleri ve önerileri incelenmiş, böylece dijitalleşen muhasebe uygulamalarının meslek mensupları üzerindeki etkileri kapsamlı biçimde değerlendirilmiştir.

1. MUHASEBEDE DİJİTALLEŞMENİN AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI

Dijital muhasebe, kâğıt tabanlı muhasebe işlemlerinin yerini alarak, finansal verilerin elektronik ortamda saklanması, işlenmesini ve iletilmesini sağlayan bir sistemdir (Ülker ve Eker, 2024:322). Muhasebe bilgilerinin elektronik ortamda kullanılmasının sonucu olan dijital muhasebe yöntemi ile geleneksel formatta sahip olunan muhasebe bilgileri daha sonra elektronik olarak görüntülenebilir ve iletilebilir hale gelmiştir (Akbaş ve Altunışık, 2025:106). Bu yeni muhasebe yaklaşımı, muhasebenin işleyişini ve sınıflandırılmasını büyük ölçüde değiştirmiştir. Bu doğrultuda, dijital muhasebenin sunduğu birtakım avantajların yanı sıra meslek mensuplarının karşılaştığı bazı dezavantajlar da bulunmaktadır.

1.1. Muhasebede Dijitalleşmenin Avantajları

Dijital muhasebe, muhasebe uzmanlarının bilgi yönetimini daha verimli ve hatasız biçimde gerçekleştirmesine imkân tanırken, işletmelerin finansal verilere gerçek zamanlı erişimini mümkün kılmaktadır. Geleneksel biçimde fiziksel ortamlarda yürütülen kayıt ve raporlama süreçleri, zaman içerisinde yerini yapay zekâ destekli uygulamalara bırakmış; makine öğrenmesi ve derin öğrenme gibi yöntemlerle büyük ölçekli verilerin kısa sürede işlenmesi ve analiz edilmesi mümkün hâle gelmiştir (Sabuncu, 2022:106). Bulut bilişim, nesnelerin interneti ve diğer dijital araçların yaygınlaşması, zaman ve maliyet tasarrufu sağlayan daha kaliteli muhasebe süreçlerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur (Kablan, 2018:1576). Teknolojik ilerlemelerle birlikte muhasebe alanında ihtiyaç duyulan bilgiye hızlı, sürekli ve kolay erişim sağlanabilir hâle gelmiştir. Dijitalleşmenin muhasebe mesleğine sağladığı başlıca avantajlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Orhan, 2017: 62-63):

1. Zamandan tasarruf sağlanmıştır.
2. İşletmelerin muhasebe maliyetleri azalmıştır.
3. Hata oranları azalmaya başlamıştır.
4. Muhasebe işlemlerinin kontrolü daha kolay hâle gelmiştir.
5. Muhasebe meslek mensuplarının mesleki yeteneklerinin gelişimine katkı sağlanmıştır.
6. Etkin ve hızlı iletişim, işlem verimliliğini artırmıştır.
7. Yöneticiler ve muhasebe meslek mensupları için stratejik kararlar almak kolaylaşmıştır.
8. Geleneksel olarak uzun süren defter işleme süreçleri dijital ortamda daha kısa sürede tamamlanmaktadır.
9. Dijitalleşen muhasebe süreçleri sayesinde muhasebe meslek mensupları denetim ve danışmanlık işlevlerini de üstlenmektedir.

COVID-19 pandemisi, muhasebe sektöründe dijital dönüşümün önemini daha görünür hâle getirerek, dijital altyapı yatırımlarının hız kazanmasına neden olmuştur. Pandemi sürecinde birçok muhasebe firması dijital araçları benimseyerek yalnızca operasyonel faaliyetlerini sürdürmekle kalmamış, aynı zamanda yeni iş modelleri geliştirme ve hizmet kapsamını genişletme fırsatı da elde etmiştir (Doğan vd., 2025:153). Özellikle küçük ölçekli muhasebe firmalarının dijital çözümlerle entegrasyonu, sektör genelinde dijital uygulamaların yaygınlaşmasını desteklemiştir. Dijital altyapıya yönelik yapılan yatırımlar ise yalnızca kriz dönemlerine karşı bir uyum stratejisi

değil, aynı zamanda uzun vadede işlem verimliliğini artıran, rekabet gücünü yükselten ve müşteri memnuniyetini güçlendiren sürdürülebilir bir dönüşüm adımı olarak değerlendirilmektedir (Bogasiu ve Ardeleanu, 2021:296).

1.2. Muhasebede Dijitalleşmenin Dezavantajları

Dijitalleşme, muhasebe alanına önemli katkılar sağlamasına karşın, çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu zorlukların ve mevcut standartların açık biçimde tanımlanması, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm sürecinde daha bilinçli ve sağlıklı kararlar almasına olanak tanımaktadır. Dijital teknolojiler, muhasebe işlemlerinin daha hızlı yürütülmesine ve veri aktarım kapasitesinin artırılmasına katkı sunmakla birlikte, meslek mensuplarının temel sorumluluklarından biri olan finansal bilgilerin analiz edilmesi ve yorumlanması gibi bilişsel ve sezgisel süreçlerin yerini tam anlamıyla dolduramamaktadır (Koca, 2025:73). Bu durum, mesleki deneyim, sezgi ve muhakeme gücü gibi insan becerilerinin dijital ortama aktarılmasının sınırlı kaldığını göstermektedir.

Yapay zekâ tabanlı sistemler; veri toplama, sınıflandırma, hata tespit etme ve tekrarlayan işlemlerin otomatikleştirilmesi gibi operasyonel alanlarda önemli avantajlar sağlamaktadır. Ancak bu sistemler, işletmenin finansal performansına ilişkin bütüncül değerlendirmeler yapılması, stratejik öneme sahip finansal yorumlar geliştirilmesi ve kompleks muhasebe sorunlarının çözümünde insan muhakemesinin yerini tam anlamıyla alamamaktadır. Bu çerçevede yapay zekâ, muhasebe mesleğinde ikame edici değil, daha çok tamamlayıcı bir unsur niteliği taşımaktadır (Bogasiu ve Ardeleanu, 2021:297).

Nitelikli işgücü eksikliği, çalışanlar üzerinde artan iş yükü, yazılım ve donanım maliyetleri, veri güvenliğine ilişkin endişeler ve teknolojiye uyum sürecinde yaşanan aksaklıklar, dijitalleşmenin muhasebe mesleğinde karşılaşılan diğer sorunlar arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, söz konusu dezavantajların uygun yazılım çözümleri, yetkinlik geliştirmeye yönelik sürekli eğitim programları ve teknolojinin stratejik bir perspektifle yönetilmesi sayesinde büyük ölçüde giderilebileceği ifade edilmektedir (Orhan, 2017:63–64).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Dijitalleşen muhasebenin meslek mensuplarına etkileri üzerine literatür incelendiğinde konuyla ilgili yapılmış birçok araştırma olduğu tespit edilmiştir.

Karasipoğlu ve Garip (2019), çalışmalarında e-muhasebe uygulamalarının eksiklik ve sorunlarının tespiti için 138 meslek mensubu ile anket çalışması yaparak çözüm önerisi sunmayı amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda muhasebe mesleğinde kalifiye muhasebe elemanı ve muhasebe alanında e-uygulamalar konusunda eğitim eksikliğinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Büyükarıkan (2021), çalışmasında; yapay zeka, blokzinciri, bulut bilişim ve büyük veri (big data) kavramlarının muhasebe mesleği üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Teknolojik gelişmelerin muhasebe meslek mensupları tarafından kullanılmasıyla, klasik muhasebe anlayışının yıkacağı, öte yandan meslek mensuplarının bu sürece uyum sağlamaması durumunda, mesleklerinin kaybolacağı sonucuna ulaşmıştır.

Şeker ve Hoş (2021), çalışmalarında Çorum ilinde SMMM' lerin dijital muhasebe uygulamaları kullanımı ile ilgili görüşleri ve etkilendikleri faktörleri belirlemek üzere anket yöntemi kullandıkları çalışmalarında, dijital muhasebenin, muhasebe mesleğinde uygulamalar açısından fayda sağladığı sonucunu elde etmişlerdir. Öte yandan, algılanan kullanım kolaylığının, pozitif yönlü etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Sabuncu (2022), çalışmasında; dijital dönüşümün muhasebenin geleceğine olası etkilerini incelemiştir. Çalışmada, dijital muhasebe sorunları ve gereksinimleri hakkında Denizli'de meslek mensuplarına odak grup görüşmesi yapılmıştır. Muhasebe mesleğinin ortadan kalkmayacağı, sadece kabuk değiştireceği, muhasebe meslek mensuplarının danışmanlık verebilecekleri ve uzmanlık alanlarının ön plana çıkacağı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Awang vd. (2022), muhasebe mesleğinin dijitalleşmesi ile fırsat ve risk algısının etkilerini incelemiştir. 546 muhasebe meslek mensubu üzerinde yapılan çalışmada muhasebe personelleri arasında demografik özelliklerin bu algı üzerindeki etkilerini de araştırmışlardır. Çalışma sonucunda, erkek ve kadın muhasebe meslek mensuplarının kariyer başarıları için rekabet ettikleri belirlenmiş, bununla birlikte katılımcıların, Z kuşağına mensup olmaları ve teknoloji ile küçük yaşta tanışmalarının çağımızda muhasebe mesleğinin dijitalleşmesi için hem bir fırsat hem de bir risk olarak görülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Mert vd. (2022), çalışmalarında İstanbul'da 176 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ile dijitalleşmenin gelişim süreci ve etkilerini incelediği çalışmalarında, muhasebe meslek mensuplarının dijital teknolojileri takip ettikleri, dijital dönüşüm sürecine entegre oldukları ve dijital teknolojiden olumlu yönde faydalandıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Eş ve Atasoy (2022), Ankara ilinde faaliyet gösteren 403 muhasebe meslek mensubunun dijitalleşmenin uyum düzeyleri, memnuniyet düzeyleri ve e-dönüşümden dolayı kaygı düzeylerine etkisini incelemiştir. Ankey yoluyla toplanan veriler, t testi, anova testi, regresyon analizi ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda, muhasebe alanında lisans eğitimi alan meslek mensuplarının kaygı düzeylerinin düşük olduğuna, bilgi ve uyum düzeyinin pozitif yönde olduğuna ulaşılmıştır. Muhasebe mesleğinin gelecekte, hibrit sistemli bir uygulamaya dönüşeceği, hukuk bilgisi ve ekonomi bilgisi ile tam donanımlı yeni bir muhasebe meslek modeli oluşabileceği düşünülmektedir.

Güngör vd. (2023), çalışmalarında mali müşavirlerin dijitalleşme sürecine ilişkin algılarını incelemişlerdir. 2022 yılında Elbistan'da faaliyet gösteren mali müşavirlerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler nitel analiz yöntemleriyle ve MAXQDA 2020 programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Bulgular, dijital dönüşümün mesleğe yönelik zaman tasarrufu, hız, adaptasyon, iletişim, motivasyon ve verimlilik gibi olumlu etkiler sağladığını; muhasebe bilgi kalitesi açısından ise bilgiye erişimin kolaylaşması gibi sonuçlar ortaya çıkardığını göstermektedir.

Baysal vd. (2024), çalışmalarında muhasebe bürolarında çalışan meslek mensuplarının dijitalleşmeye ilişkin görüşlerini incelemiştir. Afyonkarahisar Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı 85 meslek mensubundan anket yoluyla toplanan veriler analiz edilmiştir. Bulgular, meslek mensuplarının dijitalleşmeye yönelik genel tutumlarının olumlu olduğunu; gelir, unvan, yaş ve dijitalleşmeye yönelik eğitim alma durumlarına göre bu tutumlarda anlamlı farklılıklar bulunduğunu ortaya koymuştur.

Ionela ve Marian (2024), çalışmalarında Romanya'da dijitalleşmenin muhasebe süreçlerinde yarattığı dönüşümü nitel-betimleyici yöntemle incelemektedir. Araştırma sonuçları, e-fatura ve dijital defter gibi uygulamaların işlemleri hızlandırarak hata oranlarını azalttığını, süreç uyumlaştırılmasını artırdığını ve meslek mensuplarının dijital yeterlilik gereksinimini önemli ölçüde yükselttiğini göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, dijitalleşmenin muhasebe mesleğinde operasyonel yapıyı ve mesleki rolleri yeniden tanımladığını ortaya koymuştur.

Akbaş vd. (2025), çalışmalarında dijitalleşmenin bazı meslekleri ortadan kaldırıırken, teknolojiyle uyumlu yeni iş alanları ortaya çıkardığını; iş modellerinin ve çalışma biçimlerinin sürekli değiştiğini vurgulamışlardır. Ayrıca dijitalleşmenin insan faktörünü tamamen devre dışı bırakmadığını, aksine çalışanların yeni teknolojilere uyum sağlayabilecek yetkinliklere sahip olmasını zorunlu hâle getirdiğini ifade etmişlerdir. Uluslararası raporlar ve çevrim içi iş platformlarından elde edilen veriler doğrultusunda gelecekte

talep görecek meslekler ile bu mesleklerde gerekli olacak becerilerin analiz edildiği araştırma, dijital dönüşümün işgücü niteliklerini yeniden şekillendirdiği ortaya koyulmuştur.

Doğan vd. (2025), çalışmalarında muhasebe meslek mensuplarının pandemi dönemine hazırlık düzeyleri ile Endüstri 4.0 uygulamalarına ilişkin algıları incelenmiştir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde görev yapan 404 meslek mensubundan anket yoluyla elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bulgular, Endüstri 4.0'ın muhasebe mesleğine etkisi ile verimlilik arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu; COVID-19 döneminin ise bu ilişkide aracı bir değişken olarak rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca tutum, niyet, algılanan fayda, kullanım kolaylığı ve mesleki engeller gibi değişkenlerle Endüstri 4.0 uygulamaları arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Pandemi dönemine hazırlıksız yakalanmanın süreci olumsuz etkilediği, buna karşın dijital teknolojilerin mesleki verimliliği artırmaya devam ettiği belirtilmiştir.

Januszewski ve Pietrysiak (2025), Polonya'da dijital dönüşümün (DT) muhasebe mesleği üzerindeki etkisini incelediği çalışmada, muhasebe firması çalışanlarının yeni dijital teknolojilere yönelik tutumlarına ve yapay zekânın hızlı gelişiminin onlarda hangi duyguları uyandırdığına dair görüşlerini ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular dijital dönüşümün muhasebe mesleği üzerindeki etkisine dair çoğunlukla olumlu bir algı olduğunu göstermiştir.

Tazegul ve Cimsit (2025), Kars, Ardahan, Iğdır ve Ağrı bölgesindeki muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşümün muhasebe ve denetim mesleği üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Veriler anket yöntemiyle elde edilmiş olup, çalışma sonuçlarına göre; dijitalleşmenin muhasebe mesleğine önemli ölçüde katkı sağladığı ve işlemlerin daha hızlı ve verimli hâle geldiği tespit edilmiştir. Ancak dijital dönüşümün sunduğu fırsatlardan tam anlamıyla yararlanabilmek için daha fazla eğitime ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı ve yöntemine dair bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Mersin ili Tarsus ilçesinde faaliyet gösteren yeminli mali müşavirler, serbest muhasebeciler, serbest muhasebeci mali müşavirler ve mesleğe hazırlık sürecinde bulunan stajyer muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşen muhasebe uygulamalarından nasıl etkilendiklerini ortaya koymaktır.

Çalışmada kullanılan görüşme sorularının hazırlanmasında ve geliştirilmesinde Avcı (2020) ve Sabuncu (2022) tarafından yürütülen çalışmalar referans alınmıştır. Çalışma kapsamında, dijitalleşmenin muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla aşağıdaki araştırma soruları oluşturulmuştur:

- Muhasebe meslek mensupları dijitalleşen muhasebeden ne ölçüde faydalanmaktadır?
- Dijitalleşen muhasebeyi bir risk veya tehdit unsuru olarak mı değerlendirmektedirler?
- Dijitalleşmenin gelecekte muhasebe mesleğinin yapısı ve işleyişi üzerindeki olası etkileri nelerdir?

Araştırma, meslek mensuplarının dijitalleşme sürecine ilişkin algılarını, deneyimlerini ve mesleki uyum düzeylerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Elde edilen bulguların, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüm sürecine etkin biçimde uyum sağlamalarına katkıda bulunması ve mesleğin teknolojik gelişmelere paralel olarak sürdürülebilirliğini desteklemesi beklenmektedir.

3.2. Araştırmanın Veri Toplama Süreci

Çalışmanın amacı doğrultusunda, Mersin ili Tarsus ilçesinde faaliyet gösteren yeminli mali müşavirler, serbest muhasebeciler ve serbest muhasebeci mali müşavirlerden veri elde edilmiştir. Gerçekçi sonuçlara ulaşmak ve güvenilir veriler elde etmek amacıyla kartopu örnekleme tekniği kullanılmış; katılımcılarla derinlemesine yapılandırılmış nitel görüşme yöntemi uygulanmıştır. Görüşmeler, katılımcıların uygunluk durumuna göre yüz yüze veya çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiştir.

Kartopu örnekleme, araştırmanın konusu ile ilgili olarak öncelikle bir referans kişinin seçilmesi ve bu kişi aracılığıyla diğer katılımcılara ulaşılması esasına dayanan bir örnekleme tekniğidir. Süreç tekrarlayıcı biçimde ilerler; her katılımcı, araştırmacıya yeni katılımcılar önerebilir ve bu şekilde örneklem genişler. Bu zincirleme süreç, yönteme adını veren “kartopu etkisi”ni oluşturur (Yağar ve Dökme, 2018:5).

Derinlemesine görüşme, araştırılan konunun tüm boyutlarını kapsamlı bir biçimde ele almayı amaçlayan, katılımcıların düşünce, duygu, deneyim ve gözlemlerine ulaşmayı sağlayan nitel bir veri toplama yöntemidir. Bu teknikte araştırmacı, katılımcılarla yüz yüze, görüşmeler yaparak, açık uçlu sorular aracılığıyla detaylı ve açıklayıcı bilgiler elde etmeyi amaçlamaktadır (Tekin vd., 2006: 102).

Yapılandırılmış görüşme tekniğinde, sorular önceden belirlenmiş ve genellikle belirli yanıt kategorileriyle hazırlanmıştır. Bu yöntem, katılımcıların benzer nitelikte ve karşılaştırılabilir yanıtlar vermesini sağlayarak, yüzeysel ancak sistematik veri elde etmeye olanak tanır. Bu nedenle, özellikleri önceden bilinen örneklem gruplarında sıklıkla tercih edilmektedir (Akman ve Erişen, 2022: 145).

3.3. Araştırma Yöntemi

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü, katılımcılardan elde edilen verilerin tekrar etmeye başlamasıyla belirlenmektedir. Bu çalışmada da onuncu görüşmeden itibaren yeni bir bulgu ortaya çıkmadığı görülmüş ve veri doygunluğuna ulaşıldığı için görüşmeler bu noktada sonlandırılmıştır (Akçay ve Koca, 2024).

Bu araştırmanın örnekleme, Mersin ili Tarsus ilçesinde faaliyet gösteren 2 yeminli mali müşavir, 6 serbest muhasebeci mali müşavir, 1 serbest muhasebeci ve 1 muhasebe meslek mensubu olmak üzere toplam 10 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcı yanıtlarında bazı farklılıklar görülmekle birlikte, temalar düzeyinde yeni bir bilgi ortaya çıkmadığı için veri tekrarı başlamış ve bu noktada doygunluğa ulaşıldığı kabul edilmiştir.

Elde edilen nitel verilerin analizinde MAXQDA programı kullanılmıştır. Veriler, program aracılığıyla okunmuş, kodlanmış, kodlu bölümler incelenmiş ve bu kodlardan hareketle kategori ve temalar oluşturulmuştur. Bu süreç, araştırmanın sistematik bir biçimde yürütülmesini ve dijitalleşen muhasebenin meslek mensupları üzerindeki etkilerinin derinlemesine analiz edilmesini sağlamıştır. Uluslararası literatürde araştırma yöntemlerine ilişkin olarak Wooldridge (2020), veri analizinde sistematik yaklaşımın araştırmanın bütünlüğünü güçlendirdiğini ve sosyal bilimlerde bilimsel çıkarım yapılabilmesi için yönetsel bir çerçeve sunduğunu belirtmektedir. Bu vurgu, nitel araştırmalarda da veri ile teori arasında tutarlı bir ilişki kurulmasının önemini göstermektedir. Ayrıca, tematik analiz yaklaşımına ilişkin uluslararası literatürde yer alan Braun ve Clarke (2021) çalışması, nitel verilerin sistematik biçimde kodlanması ve temaların oluşturulması sürecine metodolojik bir çerçeve sunmaktadır.

MAXQDA, nitel veri analizi yapan araştırmacılar için tema, kategori ve kodların oluşturulması, kodlanması ve görselleştirilmesini kolaylaştıran bir yazılımdır. Verilerin deşifre edilmesi, kodlanması, notların (memoların) oluşturulması, temaların nicelleştirilmesi ve görselleştirilmesi gibi işlevlerle araştırmacılara analiz sürecinde önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Ayrıca, verilerin düzenlenmesi, özetlenmesi, sunulması ve raporlanmasına katkı

sunarak araştırma sürecinin sistematik bir biçimde yürütülmesine yardımcı olmaktadır (Dereli, vd., 2023:150).

Çalışmada izlenen araştırma süreci adımları Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Tematik analiz işlemleri (Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Çalışmanın veri toplama sürecinde yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış, görüşmelerden elde edilen nitel veriler tematik analiz yöntemiyle sistematik biçimde incelenmiştir. Tematik analiz, araştırmacının veriler üzerine yaptığı analitik çıkarımların bir yansımasıdır. Bu yöntemde elde edilen temalar, sadece içeriklerin doğrudan temsilcisi değil, verilerin daha derinlemesine anlamlandırılmasına olanak tanıyan yapılar olarak değerlendirilmelidir. Temalar, katılımcıların cevaplarından yola çıkarak, onların deneyimlerini anlamlı ve bütüncül bir şekilde sunma amaçlamaktadır (Braun ve Clarke, 2006: 80-81). Temalar ve kodların oluşturulmasında tümevarım yaklaşımı tercih edilmiştir. Tümevarım, temaların doğrudan katılımcı ifadelerinden, verinin kendi içeriğinden ve tekrar eden örüntülerden yola çıkarak oluşturulduğu bir analiz yöntemidir. Katılımcı perspektifini doğrudan yansıtmayı ve veriye dayalı özgün kavramsal yapılar üretmesi bakımından nitel araştırmalarda sıkça tercih edilen bir yaklaşımdır (Braun ve Clarke, 2006: 83).

3.4. Görüşme Soruları

Çalışmada kullanılan demografik ve görüşme sorularının hazırlanmasında ilgili literatürden yararlanılmış, önceki araştırmaların bulguları ve ölçek yapıları dikkate alınmıştır. Demografik soruların oluşturulmasında Göker (2023)'in çalışmasında yer alan sorulardan yararlanılmıştır. Araştırmamanın amacı doğrultusunda katılımcılara yöneltilmek üzere toplam 10 adet görüşme sorusu hazırlanmıştır. Bu soruların geliştirilme sürecinde Avcı (2020) ve Sabuncu (2022) tarafından yürütülen çalışmalar referans alınmıştır.

Katılımcılara araştırmanın amacı, kapsamı ve elde edilecek verilerin yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı hususunda bilgi verilmiş; çalışmaya gönüllülük esasına dayalı olarak katılım sağlanmıştır.

Görüşmelerde, muhasebe meslek mensuplarının mesleki profillerini ve dijitalleşme sürecine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla hazırlanan demografik sorular, literatür taraması sonucunda yapılandırılmıştır. Araştırma soruları Tablo 1'de sunulmaktadır (Göker, 2023: 93):

Tablo 1. Araştırmaya ilişkin demografik bilgi soruları (Kaynak: Göker, 2023: 93)

Cinsiyetiniz nedir?
Yaşınız kaçtır?
En son mezun olduğunuz okul/bölüm nedir?
Mesleki Unvanınız nedir?
Mesleki Kıdeminiz kaç yıldır?

Görüşme soruları, literatür taraması sonucunda yapılandırılmıştır. Araştırma soruları Tablo 2'de sunulmaktadır (Avcı, 2020: 84–86; Sabuncu, 2022: 110):

Tablo 2. Araştırmaya İlişkin Görüşme Soruları (Kaynak: Avcı, 2020: 84–86; Sabuncu, 2022: 110)

Dijitalleşme ile muhasebe mesleğinde meydana gelecek gelişme ve değişmelere karşı tutumunuz nasıldır?
Muhasebenin dijital dönüşümünün meslek mensuplarının gelecekteki hayatına etkileri neler olacaktır?
Muhasebe mesleğinizi icra ederken dijitalleşme ile ilgili sorunlar yaşıyor mu? Cevabınız evet ise bu sorunlar nelerdir?
Dijital muhasebenin geleneksel muhasebeye göre avantajlı yönleri var mıdır? Varsa nelerdir?
Dijital muhasebe uygulamalarının olmazsa olmaz 3 unsuru size göre ne olmalıdır?

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırma çerçevesinde elde edilen bulgular başlıklar halinde sunulmuştur. Görüşmeler sırasında katılımcılar tarafından dile getirilen bazı farklılıklar bulunmakla birlikte, temalar düzeyinde yeni bir veri ortaya çıkmamıştır. Yanıtlar belirli bir noktadan sonra tekrar etmeye başladığı için veri toplama sürecinde kuramsal doygunluğa ulaşıldığı kabul edilmiş ve örneklem büyüklüğü bu nedenle 10 katılımcı ile sınırlandırılmıştır (Akçay ve Koca, 2024). Bu yaklaşım, nitel araştırmalarda örneklem sayısının veri zenginliği ve tekrar eden örüntüler üzerinden belirlenmesi gerektiğine ilişkin literatürle uyumludur. Katılımcılara ait demografik değişkenlere ilişkin sonuçlar Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Demografik Değişkenlere İlişkin Sonuçlar (Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Belge adı	Cinsiyet	En son mezun olduğu bölüm	Mesleki unvan	Yaş	Mesleki kıdem
Katılımcı 1	Erkek	Maliye	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	33	7
Katılımcı 2	Erkek	İktisat	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	59	29
Katılımcı 3	Kadın	İşletme Yönetimi	Muhasebe Meslek Elemanı	24	5
Katılımcı 4	Kadın	İşletme	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	42	18
Katılımcı 5	Erkek	İktisat	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	58	27
Katılımcı 6	Erkek	İşletme	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	58	28
Katılımcı 7	Erkek	Lise	Serbest Muhasebeci	55	37
Katılımcı 8	Erkek	Muhasebe ve Denetim	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	36	14
Katılımcı 9	Erkek	Muhasebe ve Denetim	Yeminli Mali Müşavir	38	5
Katılımcı 10	Kadın	İşletme	Yeminli Mali Müşavir	66	29

Araştırmaya katılan 10 katılımcının demografik özellikleri incelendiğinde, yaş aralığının 24-66 arasında değiştiği ve katılımcıların çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca, mesleki kıdem sürelerinin 5-37 yıl arasında değiştiği ve katılımcıların muhasebe alanında yüksek düzeyde mesleki deneyime sahip oldukları belirlenmiştir.

Çalışmada, tümevarımsal kodlama stratejisi uygulanarak, kod, alt tema ve temalar oluşturulmuştur. Buna göre, beş ana tema ve buna bağlı alt temalar belirlenmiştir.

Kod Sistemi	KATILIMCI 1	KATILIMCI 2	KATILIMCI 3	KATILIMCI 4	KATILIMCI 5	KATILIMCI 6	KATILIMCI 7	KATILIMCI 8	KATILIMCI 9	KATILIMCI 10
▼ Dijitalleşmenin Meslek Üzerindeki Etkileri										
► Olumlu Tutum ve Kabul	8	4	3	3	4	1	1	3	1	3
► Başlangıçta Çekince, Sonradan Kabul	1	3		2	4	2	4		1	2
► İş Süreçlerine Etkileri		2	4		3	2	2	1		
► Olumsuz Yönler ve Yeni Yükler	1	1		1	4		4			1
► Mesleki Sorumluluk ve Tarihîsel Dönüşüm Bilinci		2		2	3	2	2		1	4
▼ Dijitalleşmenin Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkileri										
► Mesleğin Dönüşümü ve Yeni Roller	2	1	1		3					4
► Teknik Yetenekler ve Eğitim İhtiyacı	1		1		2				1	1
► İş Yükü, Rekabet ve Ekonomik Etkiler				2	1		1	2		2
► Mesleğin Geleceğine Yönelik Endişeler			2				2	2		3
► Mesleki Kimlik ve İnsan İlişkileri		1	2	2			1			3
▼ Dijitalleşme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar ve Zorluklar										
► Teknolojik Altyapı ve Sistem Sorunları	1	5		1	2	1	1	1	3	3
► Kullanıcı ve Müşâkilî Kaynaklı Sorunlar		2		2			1	3		5
► Yazılım ve Sistemsel Uyum Eksikliği	1		2		1				2	3
► İnsan Kaynağı ve Uyum Zorlukları			1	1		2	3	1		
► Zaman ve Verimlilik Kaybı	3	1	2			1		2		2
▼ Dijitalleşmenin Sağladığı Faydalar ve Katkıları										
► Zaman ve İş Gücü Tasarrufu	1		3	2	1	3	3	3	1	
► Verimlilik ve Doğruluk			1			2		2		2
► Uzaktan Erişim ve Esneklik		1	3	1	1			1	1	1
► Maliyet Azalması ve Ekonomiklik			1	2	1	2	1			
► Karar Süreçlerine Katkı		2		2	1	3	1	1		
▼ Dijital Muhasebe Sistemlerinin Yapısal Özellikleri ve İşlevselliği										
► Teknolojik Altyapı	1	2	3	4	1	2	6	1	1	2
► Güncellik ve Mevzuata Uyum	1	1	2					1		
► Kullanıcı Deneyimi	1			1	2	1		1	2	
► Veri Güvenliği ve Arşivleme		4	1	1		2	1	2	2	1
► Eğitim ve İnsan Unsuru	1				2					2
► Hız ve Operasyonel Verimlilik	2	1	1	1				1		2

Şekil 2. Çalışma kapsamında kod matris tarayıcısı verileri
(Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 2’de, Kod Matris Tarayıcısı’nda yer alan beş temanın katılımcı yanıtlarına göre dağılımı gösterilmektedir. “Dijitalleşmenin Meslek Üzerindeki Etkileri” temasında “Olumlu Tutum ve Kabul” kodu, tüm katılımcılar arasında en sık tekrar eden kodlardan biridir. Özellikle Katılımcı 1 (8 kez), Katılımcı 2 ve Katılımcı 5 bu kodu yoğun biçimde ifade etmiştir.

Katılımcıların bir kısmı (örneğin Katılımcı 3, 5 ve 7), dijitalleşme sürecine ilişkin hem olumlu hem de olumsuz yönleri dile getirmiştir. Bu durum, dijitalleşmenin çift yönlü bir biçimde algılandığını, diğer bir ifadeyle fırsatlar kadar risklerin de farkında olunduğunu göstermektedir.

“Dijitalleşmenin Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkileri” temasında mesleki rol değişimi öne çıkmıştır. Katılımcı 10 bu konuda en fazla görüş bildiren katılımcı olmuş (4 kodlama), diğer katılımcılar da benzer şekilde bu dönüşümü kabul etmiştir. Bulgular, muhasebe meslek mensuplarının geleneksel kayıt tutma işlevinden uzaklaşarak, yorumlayıcı ve danışmanlık odaklı yeni bir role evrildiklerini göstermektedir.

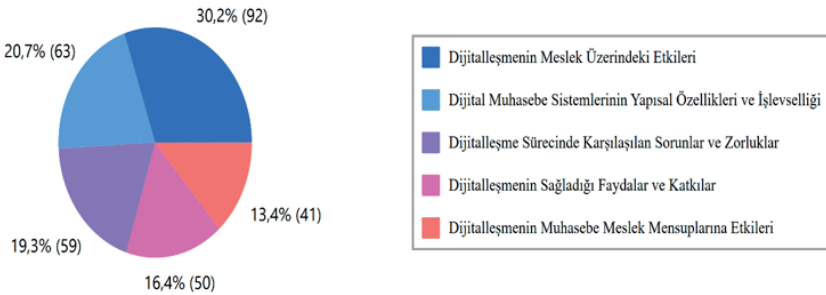
“Dijitalleşme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar ve Zorluklar” temasında teknolojik altyapı ve sistem sorunları belirgin şekilde öne çıkmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, teknik yetersizlikler ve altyapı eksikliklerinin dijital dönüşümün önünde önemli bir engel oluşturduğunu ifade etmiştir. Özellikle Katılımcı 2 ve 9, bu sorunlara ilişkin yoğun görüş bildirmiştir.

“Dijitalleşmenin Sağladığı Faydalar ve Katkıları” temasında, “Zaman ve İş Gücü Tasarrufu” kodu güçlü bir şekilde vurgulanmıştır. Katılımcıların çoğu, dijitalleşmenin iş süreçlerini hızlandırdığı, zaman ve emek tasarrufu sağladığı yönünde görüş bildirmiştir. Bu bulgu, dijital sistemlerin verimliliği artırıcı ve iş akışlarını kolaylaştırıcı etkisini desteklemektedir.

Son olarak, “Dijital Muhasebe Sistemlerinin Yapısal Özellikleri ve İşlevselliği” temasında kullanıcı deneyimi, eğitim eksikliği ve mevzuat uyumu konuları öne çıkmıştır. Katılımcıların çoğu bu alanlarda benzer sorunlara değinmiş; bu da dijital sistemlerin teknik yeterliliği kadar kullanıcı eğitimi ve rehberliğinin de önem taşıdığını ortaya koymuştur.

Kod matris verileri, katılımcıların görüşlerinde belirgin bir çeşitlilik bulunduğunu, ancak bazı temalarda yoğun biçimde ortak eğilimlerin ortaya çıktığını göstermektedir. Özellikle dijitalleşmeye yönelik olumlu tutumlar, zaman tasarrufu, mesleki dönüşüm ve teknik sorunlar katılımcılar arasında öne çıkan ortak temalar olmuştur. Bu bulgu, yalnızca verilerin yüzeysel frekans dağılımını değil, aynı zamanda katılımcıların deneyimlerinde tekrar eden anlam örüntülerine dayalı derin bir tematik yoğunluğu da ortaya koymaktadır.

Dijitalleşen muhasebenin meslek mensupları üzerindeki etkileri incelendiğinde elde edilen sonuçlar Şekil 3’de sunulmuştur.

Şekil 3. Dijitalleşen muhasebenin muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkileri ana temaları

(Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

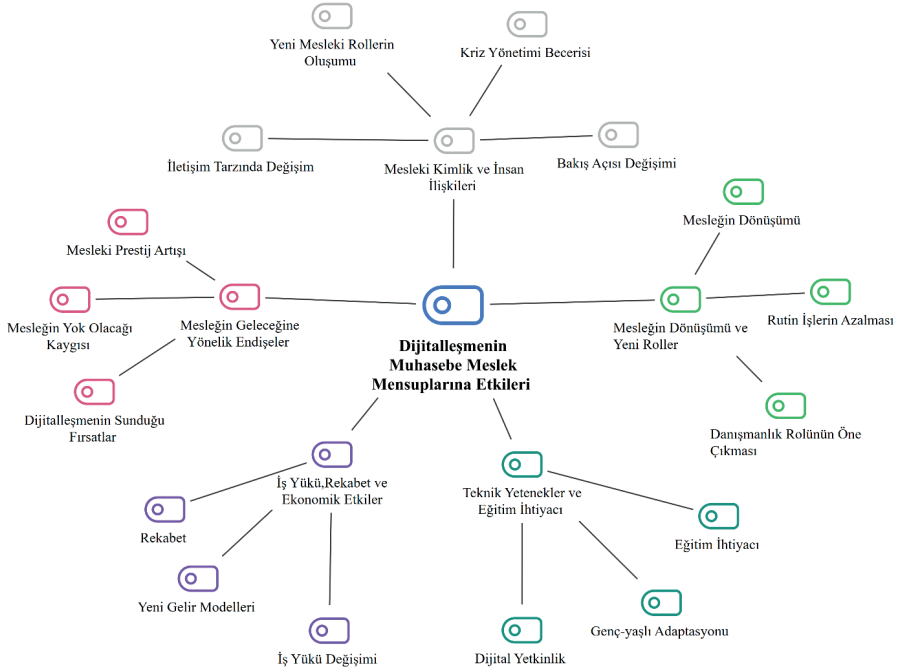
Şekil 3’de, kod matris analizine göre, araştırmada en yüksek oranla öne çıkan tema “Dijitalleşmenin Meslek Üzerindeki Etkileri” (%30,2 – 92 kodlama) olmuştur. Bu tema, muhasebe mesleğinin doğasında yaşanan yapısal ve işlevsel dönüşümleri kapsamaktadır. Katılımcılar, dijitalleşmenin mesleğin icra biçimini, rol ve sorumluluklarını önemli ölçüde değiştirdiğini vurgulamış; bu durumun, meslek mensuplarının daha stratejik, analitik ve yorumlayıcı roller üstlenmesini gerektiren bir dönüşüm sürecine işaret ettiğini belirtmişlerdir.

Bir diğer önemli tema olan “Dijital Muhasebe Sistemlerinin Yapısal Özellikleri ve İşlevselliği” (%20,7 – 63 kodlama), katılımcıların dijital sistemlerin teknik ve yapısal niteliklerine ilişkin değerlendirmelerini içermektedir. Meslek mensupları, teknolojik altyapının kalitesinin ve sistemlerin işlevselliğinin, muhasebe uygulamalarının verimliliğini doğrudan etkileyen temel unsurlar arasında yer aldığını ifade etmiştir. Bu bulgu, dijital sistemlerin yalnızca araçsal değil, aynı zamanda mesleki performans açısından stratejik bir bileşen olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

“Dijitalleşme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar ve Zorluklar” (%19,3 – 59 kodlama) teması ise dijital dönüşüm sürecinde yaşanan aksaklıkları ve adaptasyon güçlüklerini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, dijitalleşmenin sağladığı avantajların yanında, süreçte çeşitli teknik, organizasyonel ve kültürel sorunların da bulunduğunu dile getirmiştir. Özellikle altyapı eksiklikleri, sistem uyumsuzlukları ve dijital yeterlilik düzeylerindeki çeşitlilik, dönüşüm sürecinin önündeki başlıca engeller olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, dijitalleşmenin yalnızca teknolojik bir yenilik değil, aynı zamanda kurumsal ve kültürel bir dönüşüm süreci olduğunu göstermektedir.

Bir diğer bulgu, “Dijitalleşmenin Sağladığı Faydalar ve Katkıları” (%16,4 – 50 kodlama) temasına ilişkindir. Katılımcılar, dijitalleşmenin mesleki faaliyetlerde zaman ve iş gücü tasarrufu sağladığını, verimliliği artırdığını ve hata payını azalttığını belirtmiştir. Ancak bu faydaların sürdürülebilir olabilmesi için uygun teknolojik altyapının oluşturulması ve meslek mensuplarına yönelik sürekli eğitimlerin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Son olarak, “Dijitalleşmenin Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkileri” (%13,4 – 41 kodlama) teması, bireysel düzeyde yaşanan değişimlere odaklanmaktadır. Katılımcılar, dijital dönüşümün mesleki kimliklerini yeniden şekillendirdiğini, bazı durumlarda direnç, bazı durumlarda ise hızlı adaptasyon süreçlerinin yaşandığını ifade etmiştir. Bu bulgu, dijitalleşme sürecinde bireysel tutumların ve uyum becerilerinin mesleki başarı üzerinde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

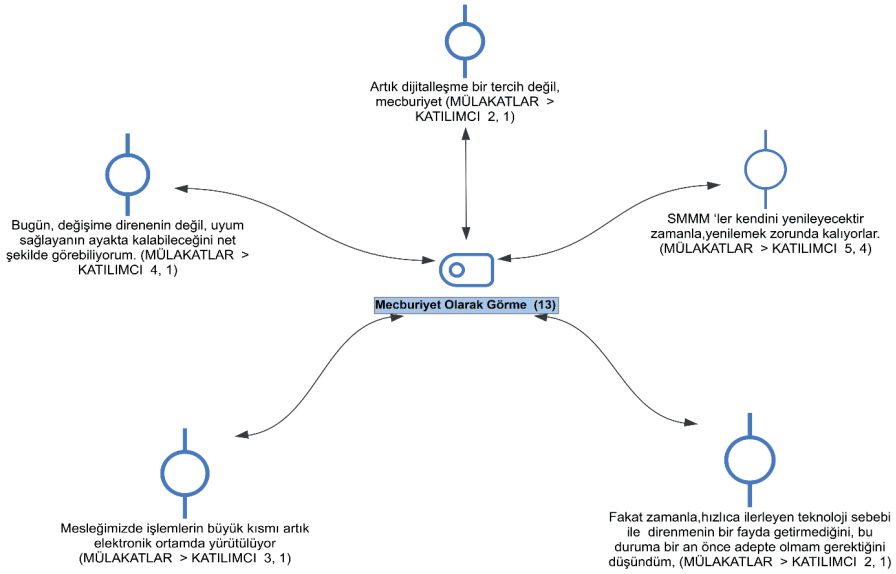

Şekil 4. Dijitalleşmenin muhasebe meslek mensuplarına etkileri kod-teori modeli

(Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 4’de, Kod-Teori Modeli, dijitalleşmenin muhasebe meslek mensuplarına olan etkilerini çok katmanlı biçimde ele almaktadır. Merkezde yer alan ana tema olan “Dijitalleşmenin Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkileri”, etrafında yer alan beş ana alt tema ile her biri kendi içinde dallanarak alt kavramlara ayrılmıştır. Bu yapı, dijitalleşmenin mesleğe olan etkilerinin yalnızca teknik değil, aynı zamanda psikososyal, ekonomik ve kültürel boyutlarını da kapsadığını göstermektedir.

Tek-Vaka Modeli (Kodlu Bölümler)

Şekil 5. Tek-vaka modeli (kodlu bölümler) mecburiyet olarak görme koduna ait katılımcı yanıtları

(Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 5’de, Tek Vaka Modeli, dijitalleşmenin muhasebe meslek mensupları açısından artık bir tercih değil, zorunluluk olarak algılandığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Katılımcı ifadeleri, dijital dönüşümün farkında olduğunu, ancak bu farkındalığın çoğunlukla dışsal baskılar ve yasal zorunluluklar üzerinden şekillendiğini göstermektedir. Bu durum, dijital dönüşümün meslek mensupları tarafından içselleştirilmekten ziyade dışsal faktörlerin etkisiyle benimsenmiş olduğunu ortaya koymaktadır.

Örneğin, “Kendini yenileyecekler” ifadesi, dijital dönüşümün mesleki sürdürülebilirliğin temel koşulu haline geldiğini açıkça yansıtmaktadır. Şekil 5’te yer alan kelime bulutu şekili, dijital dönüşüm sürecinde dirençten kabullenmeye geçişin belirginleştiğini göstermektedir. “Muhasebe” ve “dijital” kelimelerinin merkezde yer alması, dijitalleşmenin mesleğin özüne kadar nüfuz ettiğini; artık yalnızca destekleyici bir unsur değil, mesleğin doğasını yeniden tanımlayan temel bir yapı haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcı ifadelerinde sıkça vurgulanan “zaman” ve “kolaylık” kavramları, dijitalleşmenin pratik faydalarına, diğer bir deyişle verimlilik, hız ve süreç kolaylaştırma yönüne işaret etmektedir. Bu bulgu, dijital araçların muhasebe uygulamalarında yalnızca zorunlu bir dönüşüm aracı değil, aynı zamanda

günlük iş süreçlerini kolaylaştıran işlevsel bir unsur olarak algılandığını göstermektedir.

Şekil 6. Katılımcıların cevaplarında en çok kullanılan kavramların kelime bulutu

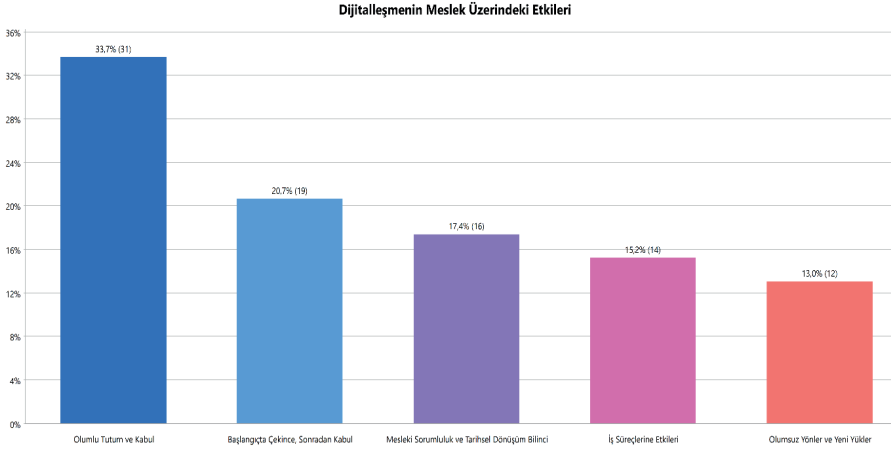
(Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 6'da, Kelime Bulutu analizinde “değişim”, “uyum”, “artık” ve “geçiş” gibi kavramların sıkça yer alması, “Mecburiyet Olarak Görme” temasını desteklemektedir.

Katılımcılar, dijitalleşmeyi kaçınılmaz bir dönüşüm süreci olarak değerlendirmekte ve bu süreçte mesleğin yeniden biçimlendiğini kabul etmektedir. Ayrıca, “belge”, “sistem” ve “arşiv” gibi teknik kavramların sıklığı, dijitalleşmenin muhasebe mesleğinde özellikle belge yönetimi, kayıt sistemleri ve süreç otomasyonu alanlarında yoğunlaştığını göstermektedir.

Buna karşılık, “insan”, “danışmanlık” ve “meslek mensupları” gibi kavramların öne çıkması, dijitalleşmenin insan faktörünü ortadan kaldırmadığını, aksine meslek mensuplarının rollerini yeniden tanımladığını ve danışmanlık yönünü güçlendirdiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, dijitalleşme muhasebe mesleğinde insan unsurunu ikame eden bir süreç değil; insan-merkezli mesleki rollerin dijital araçlarla bütünleşmesini sağlayan bir dönüşüm olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 7. Alt kodların istatistiği-dijitalleşmenin meslek üzerindeki etkileri

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 7’de dijitalleşmenin meslek üzerindeki etkilerine dair oranlara göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, Olumlu Tutum ve Kabul oranı %31,7, Başlangıçta Çekinme, Sonradan Kabul %20,7, Mesleki Sorumluluk ve Tarihsel Dönüşüm Bilinci %17,4, İş Süreçlerine Etkileri %15,2 ve Olumsuz Yönler ve Yeni Yükler ise %13’tür. Bu dağılım, dijitalleşmenin, muhasebe mesleğinde dirençten kabule doğru ilerleyen bir dönüşüm izlediğini göstermektedir. Başlangıçta “mecburiyet” ve “uyum baskısı” hissedilse de, zamanla dijitalleşme profesyonel gelişimin ve mesleki sorumluluğun bir gereği olarak içselleştirilmeye başlanmıştır. Negatif algılar ise sürecin operasyonel yükleri ile ilişkilendirilmekte, bu durum dijitalleşme politikalarında altyapı, eğitim ve destek mekanizmalarının önemini vurgulamaktadır.

5. SONUÇ

Teknolojik gelişmeler, muhasebe mesleğini geleneksel rutin işlevlerinden uzaklaştırmış ve meslek mensuplarının yürüttüğü birçok işlemin yapay zekâ ve dijital sistemler aracılığıyla gerçekleştirilebilir hale gelmesine neden olmuştur. Bu çalışmada, muhasebe mesleğinin dijital dönüşüm sürecinde yaşadığı değişim, meslek mensuplarının dijitalleşmeye yönelik tutumları, bu süreçte karşılaştıkları fırsatlar ve zorluklar, tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir.

Araştırma bulguları, muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşen muhasebeye genel olarak olumlu bir tutum sergilediklerini, dijitalleşmeyi bir tehditten ziyade bir fırsat olarak değerlendirdiklerini ortaya koymuştur.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, dijitalleşmenin muhasebe mesleğini ortadan kaldırmayacağını, aksine meslek mensuplarının danışmanlık rolünü güçlendiren bir dönüşüm yaratacağını ifade etmiştir. Ayrıca dijitalleşme, kişi ve kurumlara daha yararlı, hızlı ve kaliteli bilgi sunulmasına olanak tanıyarak, muhasebe hizmetlerinin değerini artırmıştır. Analiz edilen temalar, dijitalleşme ile birlikte iş yükünün azaldığını, verimlilik ve hızın arttığını göstermektedir.

Dijitalleşme, muhasebe meslek mensuplarının stratejik karar alma süreçlerine daha aktif katılım göstermelerine olanak tanımakta ve mesleğin katma değerini artırmaktadır. Bilgi kullanıcılarının verilere daha hızlı erişim sağlaması, bilginin güvenilirliğine duyulan güveni güçlendirmiştir. Dijitalleşmenin en önemli avantajları arasında analiz ve raporlama kolaylığı, zaman ve maliyet tasarrufu, hata oranlarının azalması, denetimde şeffaflık ve veri erişim hızının artması yer almaktadır.

Bununla birlikte, teknolojik altyapının yetersizliği, sistem entegrasyonu eksiklikleri ve sürekli eğitim imkanlarının sınırlı olması durumunda çeşitli sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Katılımcılar, özellikle mükelleflerin dijital belge kullanımında karşılaştıkları güçlükler ve teknik destek eksikliklerini önemli birer engel olarak belirtmiştir. Bu bulgular, dijital dönüşümün yalnızca teknolojik bir süreç değil, aynı zamanda organizasyonel, kültürel ve insani bir dönüşüm süreci olduğunu ortaya koymaktadır.

Dijitalleşmenin muhasebe mesleği üzerindeki etkilerinin, meslek mensuplarının yenilenme isteği, mesleki sorumluluk bilinci ve sürekli öğrenme gerekliliği etrafında şekillendiği söylenebilir. Türkiye’de dijitalleşme süreci halen gelişmekte olup, olumlu çıktılarla birlikte bazı olumsuzluklar da gözlenmektedir. Ancak bu olumsuzlukların, dijital okuryazarlığın artırılması, meslek içi eğitimlerin yaygınlaştırılması ve altyapı yatırımlarının güçlendirilmesi ile aşılabileceği öngörülmektedir. Yeterli altyapı, sistem entegrasyonu ve sürekli eğitim desteğinin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Sonuç olarak, dijitalleşme, muhasebe mesleği açısından hem kaçınılmaz bir zorunluluk hem de köklü bir dönüşüm süreci niteliğindedir. Bu dönüşümün sürdürülebilir biçimde gerçekleştirilebilmesi için muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık ve teknolojik becerilerinin geliştirilmesi, teknik altyapının güçlendirilmesi ve sürekli mesleki eğitim olanaklarının artırılması büyük önem taşımaktadır. Aksi halde dijital dönüşümün sunduğu potansiyel faydalar tam anlamıyla hayata geçirilemeyecek; meslek mensupları, değişen dijital ekosistemin gerekliliklerine uyum sağlayamama ve mesleki rekabet gücünü kaybetme riskiyle karşı karşıya kalacaktır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, dijitalleşme sürecinde meslek mensuplarının

dijital okuryazarlık ve teknolojik becerilerinin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, meslek odaları ve ilgili kurumlar tarafından düzenli dijital yetkinlik eğitimlerinin yaygınlaştırılması, teknolojik altyapının güçlendirilmesi ve siber güvenlik yatırımlarının artırılması önerilmektedir.

Dijitalleşmenin sağladığı hız, verimlilik ve hata oranlarının azalması gibi avantajlar, literatürde sıkça vurgulanan bulgularla uyumludur (Eş ve Atasoy, 2022; Mert vd., 2022). Ancak bu çalışmada öne çıkan önemli bir nokta, dijital dönüşümün özellikle altyapı eksikliği, kullanıcı eğitimi ve mükellef uyumsuzluğu gibi dışsal faktörlerle yavaşlamasıdır. Bu yönüyle bulgular, dijitalleşmenin yalnızca teknolojik bir gereklilik değil, aynı zamanda kurumsal kapasite ve insan kaynağı ile şekillenen çok yönlü bir dönüşüm süreci olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları, dijitalleşmenin muhasebe mesleğinde yalnızca operasyonel süreçleri dönüştürmekle kalmayıp mesleki rollerin niteliğini de yeniden tanımladığını göstermektedir. Dijital dönüşümün teknik olduğu kadar kurumsal ve bireysel kapasite gerektiren kapsamlı bir süreç olduğunu; mesleki uyumun ise ancak sürekli eğitim, güçlü altyapı ve etkin sistem entegrasyonu ile sağlanabileceğini göstermektedir. Bu çalışma sonucunda ulaşılan bulgular, Güngör ve Koca (2023) ile Artık ve Arslan (2024) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarla paralellik göstermektedir. Her iki çalışmada da dijitalleşmenin muhasebe mesleği üzerinde dönüştürücü bir etki yarattığı, meslek mensuplarının yeni teknolojilere uyum sağlamasının mesleğin geleceği açısından kritik öneme sahip olduğu vurgulanmıştır.

Bu noktadan hareketle, dijitalleşme sürecine uyum sağlamak amacıyla muhasebe meslek mensuplarına yönelik sürekli mesleki gelişim ve dijital yetkinlik eğitimleri düzenlenebilir. Ayrıca teknolojik altyapı ve siber güvenlik yatırımları artırılarak, dijital muhasebe sistemlerinin güvenilirliği ve sürdürülebilirliği sağlanabilir.

6. Kaynaklar

- Akçay, S., & Koca, E. (2024). Nitel Araştırmalarda Veri Doygunluğu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 829-848. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1423415>
- Akbaş, M. & Altunışık, R. (2025). Dijital Dönüşümün Meslekler Üzerindeki Etkileri: Geleceğin Meslekleri Ve Gerekli Yetkinlikler. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 23(55), 82-113. <https://doi.org/10.35408/comuybd.1462900>.
- Akman Dömbekci, H., & Erişen, M. A. (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 141-160. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227330>.
- Avcı, B. (2020). Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleğine Getirdiği Yenilikler Ve Uygulamalar (Master's Thesis, Lisansüstü Programlar Enstitüsü).
- Awang, Y., Shuhidan, S. M., Taib, A., Rashid, N., & Hasan, M. S. (2022, Ocak). Digitalization Of Accounting Profession: An Opportunity Or A Risk For Future Accountants?. In *Proceedings* (Vol. 82, No. 1, P. 93). Mdpi.
- Baysal Artık, M. & Arslan, E. (2024). Muhasebe Bürolarında Çalışan Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijitalleşmeye Bakışı. *Muhasebe Ve Denetime Bakış*, 24(72), 105-124. <https://doi.org/10.55322/mdbakis.1370711>.
- Bogasiu, I. & Ardeleanu, N. (2021). Advantages And Disadvantages Of Digitalisation In Accounting. *Eirp Proceedings*, 16(1).
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis In Psychology. *Qualitative Research In Psychology*, 3(2), 77-101.
- Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic Analysis: A Practical Guide*.
- Büyükarıkan, U. (2021). Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleği Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (52), 269-288.
- Coşkun Arslan, M., & Karkacier, A. (2019). Dijital Dönüşüm Sürecinde Yönetim Muhasebesinin Geleceğini Etkileyen Faktörlere Kavramsal Bir Bakış. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 430-442.
- Dereli, A. B. (2023). MAXQDA: Yaratıcı Veri Analizi Üzerine Notlar. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 149-152. <https://doi.org/10.53495/E-Kiad.1319405>.
- Doğan, Y., Korkmaz, E., & Polat, M. (2025). Endüstri 4.0'ın Muhasebe Mesleğine Etkisi: Covid-19 Pandemi Dönemi Verimlilik Algısı. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 134-156.
- Dursun, N. (2025). Teknolojik gelişmelerin işletmelerdeki muhasebe sistemlerine etkileri ve etkilerinin ölçülmesi.

- Eker, E. H. (2025). Dijitalleşmenin muhasebe mesleğine ve muhasebe meslek mensuplarına etkileri üzerine literatür taraması: Bibliyometrik Analiz.
- Eş, A., & Atasoy, A. (2022). Dijitalleşmenin Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkisi: Ankara İli Örneği. *Journal Of Accounting And Taxation Studies*, 15(2), 247-279.
- Garip, O., & Karasioğlu, F. (2019). E-Muhasebe Uygulamaları Kapsamında Güncel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri: Karaman'da Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 433-446.
- Göker, A. (2023). Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleğine Ve İşletme Performansına Etkileri: Bir Uygulama Örneği.
- Güngör Karyağdı, N., & Koca, N. (2023). Dijitalleşme Sürecinde Mali Müşavirlik Mesleği: Nitel Bir Araştırma Elbistan Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(97), 29-48. <https://doi.org/10.25095/mufad.1181164>.
- Januszewska, A., Pietrysiak, A. (2025). Impact of Digital Transformation on Accounting Profession in the Opinions of Accounting Firms' Employees. *Procedia Computer Science* 270, 2386-2397
- Kablan, A. (2018). Endüstri 4.0, "Nesnelerin İnterneti"-Akıllı İşletmeler Ve Muhasebe Denetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(Endüstri 4.0 Ve Örgütsel Değişim Özel Sayısı), 1561-1579.
- Karaca, H., & Gümüş, A. (2023). Dijital Dönüşümde Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaşadığı Sorunlar Ve Çözüm Önerileri: Nitel Bir Araştırma. *Muhasebe Ve Denetime Bakış*, 23(70), 289-306. <https://doi.org/10.55322/mdbakis.1248101>.
- Koca, Z. (2025). Dijital Teknolojilerin Muhasebede Kullanımı: Sistematik İnceleme Yoluyla Teşvik Edici Ve Engelleyici Faktörlerin Tespiti. *Denetim Ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 5(1), 62-79.
- Ionela, S. M., & Marian, S. (2024). Assessing The Impact Of Digitalization On Accounting Processes-A Qualitative-Descriptive Research. *Annals-Economy Series*, 6, 276-285.
- Mert, H., Güner, M., & Duyar, G. (2022). Dijitalleşme Sürecinin Gelişimi Ve Muhasebe Uygulamalarına Etkileri Yönünden İstanbul İlinde SMMM'ler Üzerinde Bir Araştırma. *Muhasebe Ve Denetime Bakış*, 22(66), 195-218.
- Orhan, B. (2017). Bilgi Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Meslek Mensuplarının Verimliliğine Etkileri (Master's Thesis, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Özçetin, N. (2024). Endüstri 4.0 Ve Endüstri 5.0 Perspektiflerinde Muhasebe: Teorik Bir İnceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 22 (Özel Sayı: Endüstri 4.0 Ve Dijitalleşmenin Sosyal Bilimlerde Yansımaları), 1324-1344. <https://doi.org/10.35408/comuybd.1490646>.

- Sabuncu, B. (2022). The Effects Of Digital Transformation On The Accounting Profession. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(1), 103-115.
- Şeker, Y., & Hoş, S. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Uygulamalarını Kullanımlarına İlişkin Bir Araştırma. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(4), 953-972. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1039477>.
- Tazegul, A., Cimşit, S.G. (2025). Digital Transformation in Accounting Profession; An Application in TRA 2 Region. International Review of Management and Marketing, 15(4), 67-75.
- Tekin, H. H., & Tekin, H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. Istanbul University Journal Of Sociology, 3(13), 101-116.
- Tursun, M., Akpınar, Y., & Kaya, H. (2025). Muhasebe Çalışanlarının Dijital Yetkinlik Düzeyinin Belirlenmesi: Batman İli Örneği. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1), 312-331. <https://doi.org/10.18506/anemon.1546463>.
- Ülker, Y., & Eker, S. (2024). Dijitalleşme Uygulamalarının Muhasebe Bilgi Sistemi Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(18), 320-345. <https://doi.org/10.54831/vanyuiibfd.1581204>.
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik Ve Güvenirlik. Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(3), 1-9.
- Wooldridge, J. M. (2020). *Introductory econometrics: A modern approach* (7th ed.). Cengage Learning.